

DEN DANSKE OG DEN SVENSK SPIRITUSORDNINGS FØRSTE 25 AAR

FOREDRAG I NATIONALØKONOMISK FORENING DEN 6. MARTS 1942
Af SVEN RØGIND

DET træffer sig saa heldigt, at *Nationaløkonomisk Forening* har haft netop den 6. Marts ledig for et Foredrag om, hvorledes den nugældende danske Spiritusordnings første 25 Aar er forløbet. Denne Dag er nemlig den egentlige Jubilæumsdag. Ganske vist var det første Led i den Kæde af Foranstaltninger, ved hvilke Spiritusproduktionens Vilkaar saa gennemgribende ændredes, Bekendtgørelsen af 27. Februar 1917, som indeholdt et midlertidigt Forbud imod Salg under alle Former af Brændevin, Akvavit og andre destillerede Drikke. Saa stor Opsigt det end vakte, drejede det sig dog blot om et forberedende Skridt. Regeringen ønskede at afværge det Stormløb paa Forhandlerne, som utvivlsomt vilde opstaa, naar Befolkningen fik at vide, at Fabrikationen af Spiritus til Drikkebrug skulde ophøre. Det fremgik af Teksten, at dette var Formaalet, men først ved Bekendtgørelsen af 6. Marts 1917 standsedes den fri Brænderidrift. Den kom, som Forholdene udviklede sig, aldrig mere til at genopstaa, skønt Baggrunden alene var den, at Tyskland en Maanedes Tid forinden iværksatte uindskrænket Undervandsbaadskrig, som umuliggjorde eller i høj Grad vanskeliggjorde det for os at faa Tilførsler vestfra.

Ved Bekendtgørelsen forbødes indtil videre enhver Anvendelse af Korn, Foderstoffer, Brændsel m. v. til Fremstilling af andet end Spiritus til teknisk Brug samt Gær, hvorved Produktionen beregnedes at ville gaa ned til ca. en Trediedel af den normale. Det ramte 22 Virksomheder, som i 1916 havde fremstillet tilsammen 14,9 Mill. Liter Spiritus af 100 pCt.s Styrke og 3,1 Mill. kg Gær. Spiritus anvendtes dengang ganske overvejende til Drikkebrug, og vi har kun et ufuldkomment Kendskab til, hvad der med-

gik til tekniske, medicinske og lignende Anvendelser, da hverken Statsmagten eller Forbrugerne havde større Interesse i at holde det for sig. Den danske Spiritusbeskatning var i hvert Fald indtil 1912 saa ubetydelig, at det ingen som helst Forargelse vakte, hvis Husmødrene pudsede Vinduer med Brændevin. Siden 1887, da vi gik bort fra den gamle Karrumsbeskatning, havde den kun udgjort ca. 19 Øre pr. Liter Spiritus af 100 pCt., hvilket svarer til ca. 6 à 7 Øre paa en Helflaske Brændevin af 45 Volumen-pCt.s Alkoholstyrke. For blot at nævne vore to skandinaviske Nabolandes Skattesatser skulde der i Sverige erlægges 1,30 Kr. og i Norge 2,62 Kr. pr. Liter 100 pCt.s Spiritus.

Skønt Beskatningen var saa overordentlig lemfældig, at det vel maa betragtes som usandsynligt, at den kunde udøve nogen som helst begrænsende Indflydelse paa Salget, havde Produktionen dog i en længere Aarrække været stagnerende og nærmest synkende. Ved Aarhundredskiftet havde den været oppe paa ca. 16,5 Mill. Liter Spiritus af 100 pCt.s Styrke, men Antallet af Brænderier var da ogsaa næsten dobbelt saa stort. Paa et lidt højere Niveau laa Produktionen ca. 25 Aar tidligere, da der var ikke færre end 250 Brænderier i Drift. Selv om vi ikke vil gaa endnu længere tilbage til Brændevinsbrændingens Blomstringsperiode herhjemme, da der var Brænderidrift i hver større Købmandsgaard, og Antallet af Brænderier løb op i Tusinder, frembyder Nedgangen i Antallet af Spritfabrikker et udmærket Skoleeksempel paa den fabriksmæssige Produktions bedriftskoncentrerende Virkninger. Antallet af benyttede Sprit- og Gærfabrikker er nu siger og skriver 4 (Aalborg, Hobro, Randers og Slagelse).

Alene i København fandtes der i 1877 63 Brænderier, blandt hvis Ejere vi træffer kendte Navne som *Høeberg*, *Woldsig*, *Wilian*, *Sødring* og *Brøndum*, og ældre vil endnu kunne huske, at adskillige af de gamle Brænderier var forbundet med Kohold, hvorved Bærmen kunde nyttiggøres paa Stedet. Denne Kombination af Brændevins- og Mælkeproduktion leder Tanken hen paa den Betragtning, hvormed Landbrugere i Sverige, Preussen og andre Steder i sin Tid begrundede Brænderidriftens Gavnlighed for kartoffelrige Egne. Ved at benytte Kartoffelavlens til Spritfabrikation indvandedes der Bærme til Kreaturfoder. Kreaturholdet kunde da udvides, hvorved der blev en større Gødningsmængde til Raadighed. Som Følge heraf kunde Kartoffeludbyttet og dermed Brænderidriftens Omfang forøges. Det gav atter større Mængder Bærme med det Resultat, at der kunde holdes endnu flere Køer.

Naar Produktionen ikke alene ikke holdt Skridt med Befolkningens Vækst, men oven i Købet aftog med ikke langt fra 50 pCt. i den her skildrede Periode (ca. 9 Liter Spiritus af 100 pCt.s Styrke pr. Indbygger i 1870'erne mod ca. 5 Liter i Aarene nærmest før den forrige Krig), skyldtes det for en stor Del det Opsving, som Ølindustrien havde taget, da det bajerske Øl var blevet kendt og skattet herhjemme. Om Bestræbelser fra Statsmagtens Side for at nedbringe det maalt med Forholdene i de fleste andre Lande meget store Alkoholforbrug var der i hvert Fald ikke Tale, skønt Afholdsbevægelsen var begyndt at vinde Terræn. Først da der i 1903 nedsattes en Ædruelighedskommission, skabtes der for Bevægelsen Udsigt til, at den Respekt og Anerkendelse, som den mødte overalt, kunde omsættes i praktisk Handling. Kommissionen blev færdig i 1907, men det tog 5 Aar, før vi paa Grundlag af dens Indstilling fik vor første egentlige Beværterlov, som med største Skaansomhed indførte Bevillingssystemet paa Udskaenkningens Omraade. Dette havde imidlertid, da Spiritusproduktionen i 1917 indstilledes, endnu kun i ringe Grad hemmet den omfattende Virksomhed, som Beværtere og andre Forhandlere af alkoholholdige Drikke udfoldede i Ly af Næringsfrihedens hellige Principper. Forbrugets Omfang var udelukkende bestemt af den Efterspørgsel, som de billige Priser udløste.

Hvor velkomment det skete end maatte være Afholdsbevægelsen, havde ingen dog blot antydnet noget om, at dens allerede en halv Snes Aar tidligere rejste Krav om Landsforbud havde været medbestemmende. Der er i de to Bekendtgørelsens Ordlyd heller intet som helst, som peger herpaa, og i den af *Den overordentlige Kommission af 8. August 1914*, som havde udført Forarbejderne, et Par Aar senere afgivne Beretning om »Spiritusrationeringen under de overordentlige Forhold«, fastslaas det ogsaa indledningsvis, at Hensigten med de trufne Foranstaltninger alene har været at »spare Raastoffer til mere nødvendige Anvendelser«. Det udelukker vel ingenlunde, at andre Motiver kan have spillet ind med eller i hvert Fald ligget i de styrendes Underbevidsthed. Kommissionen og Regeringen har vel næppe haft noget imod at gribe ind netop her, hvor Reformer i saa høj Grad tiltrængtes. Om det med Rette kan siges, at Ædruelighedstilstanden i den danske Befolkning som Helhed var saa utilfredsstillende, som de høje Forbrugstal giver Grund til at formode, er vel et Spørgsmaal. Der er derimod ingen Tvivl om, at Alkoholmisbrug forekom i meget stor Udstrækning. Det præger paa iøjnefaldende Maade Tidens

Sygeligheds-, Dødeligheds- og Kriminal-Statistik. Et særlig trist Dokument er den af *Statistisk Bureau* i 1882 udsendte Redegørelse for »Drikfældigheds-Forholdene i Danmark«. Den indledes med mange Advarsler imod at drage for sikre Slutninger af Tallene, som vistnok ogsaa har været skrøbelige, for saa vidt som de skal belyse noget saa subjektivt som Aarsagsforholdene paa den sociale Tabskonto. Bureauet, som i Virkeligheden skulde grundlægge en Ædrueligheds-Statistik, gaar imidlertid meget samvittighedsfuldt (og omstændeligt) frem og forkaster straks nogle af sine egne Forslag til Fremskaffelse af Materiale, hvorved Undersøgelsens Omraade begrænses. Saaledes opgiver det utvivlsomt med Rette at søge ved Hjælp af til Skolerne udsendte Skemaer at faa Klarhed over, i hvilket Omfang Børns Skoleforsømmelser skyldes Forældrenes Drikfældighed (!!). Hvor meget der end vil kunne indvendes imod Fremgangsmaader og Tal, tegner den lave Spiritusbeskatnings og de frie Salgs- og Udskænkingsforholds Skyggesider sig dog skarpt. Drikfældigheden var dengang den fremherskende Aarsag til Fattigdom, Forbrydelser og Skilsmisser. Antallet af Tilfælde af Delirium tremens løb op til Tusinder om Aaret, og alene paa Københavns Kommunehospital døde der aarligt ca. 50—60 af »Drankergalskab eller Brændevinssygdom« (i samtlige Byer ca. 200).

Midt i alt dette graa og bedrøvelige virker det ganske pudsigt, naar Dr. *Tryde*, som i Slutningen af Aarhundredet var knyttet til et af vore større Livsforsikrings-selskaber, giver en Forsikringsbegæring, som det oplyses i *Assurandøren* for den 4. Marts 1942, en Paategning om, at han, da den forsikringssøgende aarligt nyder mindst ca. 2.200 Snapse Brændevin og ca. 1.100 Halvflasker bajersk Øl, nærer »grundet Haab om, at det ikke vil vare særdeles længe, inden man ved bestemte Tegn til kronisk Alkoholisme vil kunne gøre ham det klart, at han ødelægger sig selv«. For ikke at »gøre ham tryk i sin farlige Tilbøjelighed«, indstiller Dr. *Tryde* ham derfor til Afslag.

Ogsaa om de 26 Forbudsdages Erfaringer (Forbudet hævedes ved Bekendtgørelse af 23. Marts med Gyldighed fra den 26. s. M. at regne) er der skrevet en Beretning, som Indenrigsministeriet udsendte under daværende Kontorchef *Schlichtkrull's* Navn. Der er en uhyre Forbedring at notere. Sammenstilles en Række ved Politiets Hjælp fremskaffede Tal for Marts 1917 med tilsvarende for Marts 1916, viser det sig, som det rekapituleres i Forordet, at Anholdelser for Beruselse er sunket til ca. en Trediedel og Antal-

let af Volds- og Sædelighedsforbrydelser til henholdsvis Halvdelen og to Trediedele. Rent bortset fra de Mangler, som Opgørelsen maatte lide af, er der hermed kun sagt noget om de umiddelbare Virkninger af at indføre et Alkoholforbud. Hvorledes vilde det være gaaet, hvis Forbudet havde varet ikke i 26 Dage, men i 26 Uger eller 26 Maaneder? Paa den anden Side maa det erkendes, at de gode Resultater er vundet til Trods for, at Øl og Vine ikke berørtes af Forbudet, som alene omfattede destillerede Drikke, og at der dog vel her og der i Hjemmene har været Beholdninger af de forbudte Varer at tære paa. Det fremhæver imidlertid blot den uhyre store Rolle, som Brændevin spillede i den Tids Alkoholforbrug og Alkoholmisbrug.

En Række personlige Vidnesbyrd, som indtager en stor Plads i Beretningen, og som fremtræder under journalistiske Former, kan det nu paa Afstand af Begivenhederne unægteligt være lidt svært at tage alvorligt. Saaledes skriver en socialfilantropisk Institution om en Snefoged, som med Glæde har konstateret, at Mandskabet var nemmere at have at gøre med i Forbudstiden, og om et Postbud, som erklærer, at han har set en Række gavnlige Følger af Forbudet i sit Distrikt. I Hellerup havde man lagt Mærke til, at »Soldaterne færdedes ædru omkring under Forbudet« (!!).

Hvor ringe Beviskraft Beretningens Oplysninger end maatte have, kunde det dog ikke bestrides, at der var opnaaet betydelige Fordele. Forstaaeligt nok søgte Afholdsbevægelsen da ogsaa under Henvisning dertil at naa videre. Derved fik den Støtte fra mange Sider, og i Sommeren 1919 bad Formanden for *Den anden Ædruelighedskommission*, som var blevet nedsat i 1914, Nationalbankdirektør *Ussing*, i et Brev til Indenrigsministeriet indtrængende dette om under ingen Omstændigheder at gaa tilbage til den ubegrænsede Spiritusproduktion og de billige Priser. Paa det Tidspunkt var Broen imidlertid allerede brudt af. I Forstaaelse med Regeringen og i nøje Samarbejde med Den overordentlige Kommission havde *A/S De danske Spritfabrikker* og *A/S Fortuna* i Sommeren 1918 truffet Forberedelser til at koncentrere hele Spiritusindustrien for derved med Henblik paa Tiden efter Krigen at afpasse Produktionskapacitet til Afsætningsmuligheder under de ændrede Forhold. Det fremgaar heraf, at de to Virksomheder, som dengang var de største inden for dansk Spiritusindustri Rammer, ingen Illusioner gjorde sig om, at de gamle Skattesatser og den store Afsætning vilde vende tilbage. I Mellemtiden var ogsaa Spiritusbeskatningen blevet forhøjet til ca.

det 30-dobbelte ved, at der stilledes en Omsætnings-Tillægsafgift ved den gamle Produktionsbeskatnings Side. Den udgjorde i et halvt Aars Tid et til Varens Detailpris ved det midlertidige Salgsforbuds Ikrafttræden svarende Beløb og derefter fra Slutningen af 1917 6,50—7,50 Kr. pr. Helflaske Brændevin og Akvavit (efter Art og Styrke) og 10,- Kr. pr. Liter Spiritus af 50 pCt.s Styrke for de udenlandske Spiritussorters Vedkommende. Heller ikke nu var der Tale om socialpolitiske Formaal. Regeringen vilde simpelthen inddrage i Statskassen den Værdistigning, som de tilstedeværende Beholdninger vilde blive Genstand for, naar Produktionsforbudet havde virket tilstrækkelig længe (og paa Grund af Spekulationsopkøb vel ogsaa straks).

Siden Anvendelsesplanen for Udbyttet af Høsten i 1917 udformedes, havde det forøvrigt vist sig nødvendigt yderligere at afknappe de Raastofmængder, som kunde stilles til Spiritusindustriens Raadighed. Kun overgangsvis havde Produktionen da kunnet holdes paa ca. en Trediedel af det normale. I Løbet af 1918 gik den helt ned til mellem en Femtedel og en Sjettedel. Dermed voksede Antallet af overflødige Spritfabrikker.

Hvor anbefalelsesværdigt det herefter end maatte være at skride til at samle Spritfabrikationen paa enkelte Hænder, vilde det være uheldigt, hvis Omkostningerne derved i længere Tid skulde tyngede de to initiativtagende Selskaber. Der sluttedes derefter i en Koncentrations-Overenskomst den Aftale mellem Kommissionen og Selskaberne, at Spirituspriserne skulde sættes paa en saadan Maade, at Selskaberne udover passende Forrentning af deres Kapital indtjente en Merindtægt, som anvendtes til Afskrivning af den Del af Udgifterne ved at opkøbe og nedlægge de øvrige Virksomheder, som ikke dækkedes ved det ved Salg af Grunde, Bygninger og Inventar indvundne. Kommissionen maatte i Konsekvens heraf betinge sig Kontrol med de to Selskabers regnskabsmæssige Forhold, da Forbrugerne med Rette kunde forlange, at der ikke i et længere Tidsrum end strengt nødvendigt betaltes højere Priser end svarende til de under den koncentrerede Driftsform nedbragte Produktionsudgifter pr. Enhed.

Paa denne Basis har Spiritusindustrien senere arbejdet. Efter faa Aars Forløb udløstes *A/S Fortuna* af *A/S De danske Spritfabrikker*, som siden har været ene paa Markedet og ogsaa i Kraft af Koncentrationens Forudsætninger maa være det. Den med Staten sluttede Aftale afløstes i 1934 af en for 10 Aar gældende Koncession, som er udfærdiget i Henhold til Lov af 15. Marts 1934.

Der etableredes ved Koncentrationen, som den gennemførtes, en Art Statsmonopol i privat Drift, og set fra saavel Statsmagtens som Forbrugernes Synspunkt maa de opnaaede Resultater betegnes som særdeles tilfredsstillende.

Efter at Overgangen til den koncentrerede Drift var fuldbyrdet, fastlagdes Spiritusbeskatningen, som kom til at udgøre 20,60 Kr. pr. Liter Spiritus af 100 pCt.s Styrke. Det er vel historisk korrekt at betegne den Del heraf, som ligger over den gamle Brænderiafgift, som en Tillægsafgift til denne, men det virker ganske vist lidt kuriøst, at Grundafgiften er 60 Øre og Tillægsafgiften 20,— Kr. Paa dette Niveau har Spiritusbeskatningen senere ligget. Den nedsattes i 1922 til 15,— Kr. pr. Liter 100 pCt.s Spiritus, forhøjedes derefter i 1930 igen til 17,— Kr. og er nu i Sammenhæng med de af den nye Krigssituation foranledigede Ændringer af Forbrugsbeskatningen atter ført op til 20,— Kr.

Da Produktionen af Spiritus til Drikkebrug kunde genoptages, ansaa Statsmagten det endnu for nødvendigt at have Indseende med, hvorledes Høstudbyttet anvendtes, og Spiritusindustrien maatte derfor holde sig inden for Rammerne af nærmere fastsatte Produktionsmængder. Pligten hertil blev aabenbart for Forsigtigheds Skyld bestaaende ogsaa efter endt Afvikling af det hele pris- og produktionsregulerende Apparat, men var ganske vist ikke tyngende, da Tilladelsen omfattede væsentlig større Mængder end svarende til Afsætningsmulighederne under de ændrede Beskatningsforhold (efter nogle Aars Forløb 1.320.000 Liter 100 pCt.s Spiritus i Form af Brændevin og Akvavit og 850.000 Liter i Form af ren Spiritus til Forskæringsbrug i Vinhandelen, Likørfabrikation m. v.). Nu er Handelsministeren, som Loven af 1934 er formet, til enhver Tid Herre over, i hvilket Omfang Produktion af Spiritus til Drikkebrug maa finde Sted.

Den danske Spiritusordnings Grundlag er da i Virkeligheden alene den høje Beskatning, som kom til Verden ved tilfældige Omstændigheders Magt, og hvis overraskende store Ædruelighedseffekt ikke var forudberegnet. Det er derfor lidt misvisende i denne Sammenhæng at tale om et »dansk System«, eftersom Interessen for ad denne Vej at trænge Alkoholmisbrug tilbage først meldte sig, da det midlertidige Forbud og derefter den midlertidige Skatteforhøjelse havde vist, hvilke Muligheder der frembød sig i saa Henseende. Havde de sociale Synspunkter fra første Færd staaet i Forgrunden, vilde Regering og Rigsdag dog maaske have valgt en Fremgangsmaade, som ikke var i saa høj Grad behæftet

med tekniske og psykologiske Mangler. Skatteforhøjelsen stillede nemlig de mindrebemidlede Forbrugere, som dog havde et rimeligt Krav paa lejlighedsvis at kunne anskaffe de nu saa højt beskattede Drikkevarer, væsentlig daarligere end de velsituerede, og var derfor et groft Instrument.

Samme Indvending kunde ikke rettes mod det i Sverige nogle Aar i Forvejen indførte individuelle Kontrolsystem, som er knyttet til Dr. *Ivan Bratt's* Navn. Her var der modsætningsvis netop taget Hensyn til den almindelige Forbruger, som ikke havde gjort sig bemærket paa uheldig Maade hos Politi eller Fattigvæsen eller andetsteds. Dr. *Bratt* søgte at løse Alkoholspørgsmaalet, som vel ikke var af alvorligere Karakter i Sverige end i Danmark, men som dér havde en langt mere fremtrædende Plads i den offentlige Debat, ved at afskære daarlige Forbrugerelementer fra Adgangen til at indkøbe Brændevin (og andre destillerede Drikke). Dette kunde kun gøres, hvis alle Forbrugere underkastedes Kontrol. Han rettede, da han fremførte sine Synspunkter, sit Skyts imod det gamle Göteborgssystem, som havde vakt Opmærksomhed i socialt interesserede Kredse Verden over, og som utvivlsomt havde gjort sin Nytte. Allerede her var den Grundtanke, som stadig bærer svensk Lovgivning om Salg og Udskænkning af alkoholholdige Drikke, realiseret. Set fra en samfundsmæssig Betragtning gaar det ikke an, at saadan Virksomhed udøves af private, hvis økonomiske Interesser uundgaaeligt driver dem til at søge Omsætningen stimuleret med alle dertil tjenlige Midler. Göteborgssystemet havde derfor fortrængt de private Forhandlere af Brændevin. Salget udøvedes af almennyttige Selskaber, hvis Aktionærer kun kunde faa en begrænset Dividende, og hvis Virksomhed iøvrigt i alle Henseender stod under offentlig Kontrol. Der var herved opnaaet store Fremskridt, men, hævdede Dr. *Bratt*, Göteborgssystemet havde ikke fulgt med Tiden. Det havde helliget Værtshuslivet sin største Interesse og havde ogsaa skabt en Række gode Værtshuse for den arbejdende Befolkning (ikke alkoholfrie, men med visse Udskækningsbegrænsninger). Samtidig steg imidlertid Salget flaskevis fra Systemets Udsalgslokaler Aar efter Aar, og Systemet gjorde intet som helst for at hemme denne uønskede Udvikling.

I sin sarkastiske Tone behandler Dr. *Bratt* i et lille Stridsskrift, som hedder »Nykterhetspolitiska utvecklingslinjer«, denne Systemets Passivitet. »Er du«, udbryder han, »blevet anholdt for »fylleri« paa offentlig Plads en enkelt Gang eller maaske 30 Gange

eller 50 Gange i Løbet af et Aar, er du blevet straffet for Voldsforbrydelser, som du har begaaet i beruset Tilstand, er du en forfalden Stakkel, som kun arbejder 2 à 3 Dage om Ugen, har du i aarevis ladet Hustru og Børn leve under de elendigste Forhold, er du en kendt Figur paa Fattigvæsenets og Børneværnets Kontorer, har du været hospitalsindlagt for Delirium tremens, er du overhovedet paa den ene eller den anden af disse Maader mærket af Alkoholmisbrug, kan du uanfægtet deraf trygt henvende dig til det Selskab, som har den Opgave i »sedlighedens intresse handhava detaljhandel med brännvin«! Jeg forsikrer dig for, at det ikke drømmer om at ville nægte dig at foretage Indkøb. Du kan købe saa meget, du vil, blot ikke mindre end 1 Liter ad Gangen (for at forebygge Omgaaelser af Udskænkingsbestemmelserne).«

Det lykkedes Dr. *Bratt* forbavsende hurtigt at skabe Opmærksomhed om sine Reformplaner, skønt han maatte kæmpe paa to Fronter eller maaske rettere paa tre. Afholdsbevægelsen, som paa det Tidspunkt var stærkt forbudsbetonet, ydede ham kun ringe Støtte, idet de fleste af Bevægelsens ledende Mænd ud fra taktiske Synspunkter betragtede hans Indsats som uvelkommen, da det kunde befrygtes, at Interessen vendtes fra Forbudet. I Göteborgssystemets Lejr høstede han af let forstaaelige Grunde ikke Bifald, og i borgerlige Kredse var navnlig de ledende Stockholmer-Dagbladets spottende Bemærkninger toneangivende.

Blandt det offentlige Livs ledende Mænd var der dog en stigende Forstaaelse af, at en Reform var tiltrængt, og i 1913 lykkedes det Dr. *Bratt* med Tilslutning af en Række kendte Skikkelser i svensk offentligt Liv, bl. a. *Hjalmar Branting*, at stifte *A/S Stockholms-systemet*, til hvilket Stockholms Borgerrepræsentation med Gylighed fra og med den 1. Januar 1914 overflyttede Koncessionen til Spiritussalget i Stockholm. Det gamle Göteborgssystem-Selskab var dermed slaaet ud, og Dr. *Bratt*, som blev det nye Selskabs administrerende Direktør, tog straks fat paa at organisere Salget overensstemmende med de Synspunkter, som han forfægtede. Der var mange Begyndelsesvanskeligheder at overvinde, men det sociale Eksperiment, som han havde sat i Scene, vakte saa stor Interesse, at først den i 1911 nedsatte Ædruelighedskommission og senere Lovgivningsmagten kom ham til Hjælp ved at gennemføre en omfattende Revision af svensk Lovgivning om Salg og Udskænkning af »rusdrycker«, som kom i Stand i 1917 (traadt i Kraft den 1. Januar 1919), og hvorved det individuelle Kontrolsystem udstraktes til hele Riget. Samtidig underlagdes ogsaa Vinsalget

Göteborgssystemet i dets nye Skikkelse. I Forbindelse hermed centraliseredes Import og en gros-Salg af saavel Vine som Spirituosa ved, at *A/B Vin- & Spritcentralen* oprettedes og de private Vinhandlere udløstes. Selskabet fik i Egenskab af »partihandelsbolag« Eneret paa den nævnte Forretningsvirksomhed og overtog noget senere ogsaa Landets Spiritus-Rectificationsanstalter samt Punch- og Likørfabrikker. Det indvundne Overskud gaar ligesom Göteborgssystem-Selskabernes til det offentlige med Undtagelse af et til »skälig ränta« svarende Beløb, som kan udbetales Aktionærerne som Dividende.

Som Systemet derpaa fremtraadte for Offentligheden, omfatter det paa Butikssalgets Omraade en Pligt for enhver, som ønsker at indkøbe Spiritus og Vine til Forbrug i Hjemmet, til at gøre Anmeldelse derom til Systemet, hvorefter der, hvis der intet ufordelagtigt foreligger, udstedes en »motbok«, som indeholder en Art Indkøbsanvisninger. Der kan i Henhold til Lovens Bestemmelser højst gives Adgang til Indkøb af 4 Liter Spiritus pr. Maaned, men ofte vil Indkøbsretten af den ene eller den anden Grund være begrænset, idet Systemet bygger paa »behovsprincippet«. For Vines Vedkommende er der ingen Maanedes-Maximumsbegrænsning, men Forbrugeren maa her finde sig i en »efterprövning«, hvis Systemet finder Indkøbsmængderne paafaldende store.

Paa Restauranterne maa Spiritusudskænkning kun finde Sted, hvis der samtidig indtages et Maaltid, som mindst skal koste 1,50 Kr., og som skal bestaa af »tillagad mat« (hvorved den saakaldte »restriktionssmörgås«, som har spillet en større Rolle i Vittighedsbladens Spalter end i det praktiske Liv, udelukkes). Den samlede Udskænkning smængde andrager fra Kl. 12 Form. til Kl. 3 Eftm. 7½ cl pr. Gæst og efter Kl. 3 Eftm. 15 cl og maa vistnok siges at fyldestgøre alle rimelige Krav. Göteborgssystemets bærende Idé er samtidig søgt ført videre derved, at private Restauratører, som opnaar Udskækningsret, kun kan oppebære normal Avance paa en af Systemet nærmere fastsat Udskækningsmængde pr. Aar (svarende til et Par Gennemsnitsaars Salg). Hvis deres Omsætning forøges, maa de betale det overskydende, som ligesom »vinstkvantiteten« skal indkøbes hos Systemet, med en til Serveringsprisen svarende Pris, hvorved altsaa Fortjenesten helt bortfalder. Samtidig satte Dr. *Bratt* meget ind paa at hæve Folkerestauranternes Standard. Her havde det gamle Göteborgssystem udrettet en Del, men de Restauranter af denne Type, som det havde skabt, kunde dog slet ikke staa Maal med de af *A/B Stockholmssystemet*

indrettede, som alle under skiftende Former præges af svensk Indendørs-Arkitekturs høje Stade.

For en Dansker kan alt dette vel synes lidt fremmedartet, og det tog ogsaa sin Tid, før Svenskerne forsonede sig med det, selv om Dr. *Bratt* i sit Land havde en historisk Udvikling at bygge paa. I en Aarrække var Dr. *Bratt* og Systemet Skive for Bladcauseurers og Revyforfatteres Vid, og i svensk Omgangsliv var Systemet og dets i den ukritiske Offentligheds Øjne mærkelige Ideer det uudtømmelige Samtaleemne.

Efterhaanden begyndte den ikke-afholdende Del af Befolkningen imidlertid at indse, at Dr. *Bratt* i Virkeligheden havde brudt Spidsen af Forbudsagitationen, og da han ved den store Forbudsafstemning i 1922 stillede sig paa Forbudsmodstandernes Side, hvilket i høj Grad bidrog til, at Afstemningen viste en ganske vist kneben Majoritet imod Forbudet, gled Systemet ind i en Afspændings Periode. Dertil bidrog utvivlsomt ogsaa, at »måltids-tvånget«, som havde vakt særlig stor Misfornøjelse, lempedes noget derved, at Restauratørerne fik Adgang til at servere saakaldte »lättagroggar«, som skal bestaa af højst 2½ cl Whisky eller Cognac blandet med 22½ cl Vand (serveret i denne Skikkelse fra Buffeteten).

Diskussionen om Systemet næreredes dog stadig af Indlæg fra forbudsvenlig Side, hvor det fik Skylden for, at Forbudstanken gled i Baggrunden, og tilfældige Episoder fremkaldte med Mellemløb ny Uro om Systemet. Efter en halv Snes Aars Forløb besluttede Regeringen da at underkaste dets Arbejdsgrundlag og Resultater en indgaaende Undersøgelse ved at nedsætte med dette for Øje en ny Kommission, som betegnedes »Rusdryckslagstiftningsrevisjonen«. Samtidig overdrog uafhængigt heraf *Sveriges Nykterhetsvänners Landsförbund* en »Nykterhetsfolkets Lagstiftningskommitté« at udarbejde Forslag til Lovforanstaltninger, som i langt højere Grad end de gældende sigtede paa »ett fullständigt undanrödjande av alkoholbruket«. Den blev færdig i 1931, Statens Kommission først i 1934. Afholdsbevægelsens Kommissionsbetænkning indeholdt mange interessante og rigtige Iagttagelser og Betragtninger, men afgørende for Systemets Skæbne blev det Responsum, som den sidstnævnte Kommission afgav. De af Staten tilkaldte sagkyndige savnede vel saa lidt som Medlemmerne af den private Kommission Blik for Systemets Mangler paa det ene eller det andet Punkt, men deres Indstilling formede sig dog som en fuldstændig Oprejsning for Dr. *Bratt*, som imidlertid paa det Tidspunkt efter

først at have været *A/B Stockholmssystemets* Direktør i 10 Aar og derefter *A/B Vin- & Spritcentralens* i 5, var gaaet over i *A/B Svenska Kullagerfabrikens* Tjeneste som Leder af dets Filial i Frankrig. Den gik ud paa, at Systemet skulde bevares med visse Ændringer, som ikke berørte selve dets bærende Idé. Indstillingen ligger til Grund for Loven af 18. Juni 1937, som afløste den i 1917 givne, og som bragte Indrømmelser baade til Forbudsvennernes og Forbudsmodstandernes Synspunkter. Til de første hørte Bestemmelsen om, at de private Restauratørers »vinstkvantitet« helt skal afskaffes i Løbet af en 25-aarig Periode. Naar Øl og lette Vine undtages, vil ved Periodens Udgang de private Restauratørers Udkænkning af alkoholholdige Drikke foregaa uden personlig Fordel for dem.

Skæbnen har imidlertid villet, at det svenske Kontrolsystem har nærmet sig det danske Beskatningssystem ved efterhaanden at blive klassebetonet som dette. Den maadeholdende Forbruger er ikke længere i Stand til at udnytte sin Indkøbsret, hvis han da er henvist til at leve paa en beskedent Fod, og han kommer saaledes til at dele Skæbne med den umaadeholdende, som staar uden for Systemet. Allerede før Krigen forhøjedes svensk Omsætnings- og Udkænkningsskat, som har en lignende Plads inden for den svenske Spiritusbeskatnings Rammer som den, Tillægsafgiften hos os har, og i Slutningen af 1939 kom der en ny Forhøjelse. Skatten førtes nu op til 5,- Kr. pr. Liter som fast Grundbeløb, hvortil kom som Tillæg 60 pCt. af den Pris, hvortil Varen leveres Göteborgssystem-Selskaberne af *A/B Vin- & Spritcentralen* (i Marts 1942 steg Grundbeløbet yderligere til 6,- Kr.). Samtidig har Regeringen ment at maatte nedskære Udleveringsmængden pr. »motbok«, som nu højst kan udgøre 3 Liter pr. Maaned imod det i Loven fastsatte Maksimum af 4 Liter pr. Maaned.

Dermed svækkes Systemets Muligheder for inden for Maksimums-Udleveringsmængdens Rammer at kunne fastsætte de enkelte Kunders Indkøbsret uden Hensyn til deres Stilling i Samfundet, økonomiske Forhold o. s. v. Over for det danske Skatteforhøjelsessystem staar der da nu i Sverige et kombineret Skatteforhøjelses- og Rationeringssystem, som adskiller sig væsentligt fra det af Dr. *Bratt* i sin Tid udformede.

Med Rette kan derfor det Spørgsmaal stilles, om det da overhovedet er Umagen værd at opretholde hele det komplicerede Administrationsapparat, som Systemets Gennemførelse kræver (og som ogsaa koster en hel Del)? Paa dette Grundlag rettes der ogsaa

baade i Stats-Kommissionsbetænkningen og i Afholdsbevægelsens Kommissionsbetænkning drøje Hug mod Systemet, som beskyldes for snarere at have legaliseret Alkoholforbruget ved at gøre Besiddelsen af »motbok« til en Art Formaal for »Udmærkelsesdriften« i Befolkningen. Det anses nu uden for Afholdsbevægelsens Rækker almindeligvis for at være en Smule kompromitterende ikke at have opnaaet Indkøbsret, og det betragtes i hvert Fald som smigrende at være blandt Kunderne med Maksimums-Indkøbsret.

Overstiger det i det hele taget ikke menneskelig Evne at løse den Opgave, som Systemet har stillet sig, spørger i Stats-Kommissionsbetænkningen et af de afholdsvenlige Medlemmer, Dr. *Erik Englund*? Er det ikke fældende for Systemet, at der indregistreres aarligt 30.000 »fylleriførseelser« (imod ca. 60.000 før Systemets Tid)? Hvis det er Systemets Kunder, som begaar dem (20 pCt. af Tilfældene), er det et Vidnesbyrd om, at Systemets indkøbsregulerende Virksomhed ikke opfylder sin Hensigt. Er det »motboksløse« (80 pCt.), har Systemet altsaa ikke ved at afvise dem evnet at hindre dem i at anskaffe sig alkoholholdige Drikke i et saa stort Omfang, at de har kunnet beruse sig.

Her rører Dr. *Englund* unægteligt ved Systemets mest iøjnefaldende Svaghed. Dr. *Bratt* undervurderede utvivlsomt, da han tilrettelagde sit System, de Omgaaelsesmuligheder, som frembød sig. Det staar formentlig igen i Forbindelse med, at ulovlig Tilvirkning af og ulovlig Handel med Spiritus ingen større Rolle spillede i det gamle Göteborgsystems Dage, eftersom det da i store Dele af Landet var ret let (og billigt) at anskaffe Brændevin paa lovlig Maade. Under den forrige Krig, da Systemet havde virket et Par Aar, fik Dr. *Bratt* rig Lejlighed til at konstatere Vekselvirkningen mellem lovligt og ulovligt Salg. Naar det første indskrænkes, bliver det andet samtidig mere tillokkende.

Rent bortset fra Prisbevægelsen, som i Aarene 1918—19 virkede kraftigt i den illegale Handels Favør, maatte allerede den af Systemet iværksatte Sondring af Forbrugerne i indkøbsberettigede og ikke-indkøbsberettigede (efter Omstændighederne endvidere i delvis-indkøbsberettigede) stadig tilføre den ulovlige Handel nye Kunder. I Virkeligheden er, slutter Dr. *Englund* sine Betragtninger, den opnaaede Forbedring rimeligvis i første Række en Virkning af hele den almindelige økonomiske og kulturelle Udvikling, som har skabt virksomme Motiver til at bruge alkoholholdige Drikke sparsomt eller helt undlade at bruge dem? Der peges her paa Arbejderbevægelsens store Fremgang, den stigende Interesse

for Sport og Friluftsliv, den udvidede Adgang til at adspredde sig paa andre Maader end ved at besøge Værtshuse o. s. v., o. s. v. Alt dette i Forening har utvivlsomt virket højnende paa Folkets Ædruelighed, og det er derfor ingenlunde usandsynligt, at de samme gode sociale Resultater kunde være naaet uden hele den vidtløftige individuelle Kontrol, hvis Sverige blot ligesom Danmark var slaaet ind paa Skatteforhøjelsens Vej (om man herved skulde være gaaet lige saa langt som i Danmark, er en Sag for sig).

Det vil næppe kunne bestrides, at Systemets Modstandere har Ret, naar de fremhæver den omtalte Vekselvirkning, som ogsaa vi har gjort Bekendtskab med. Overalt, hvor Lovgivningsmagten søger ad den ene eller den anden Vej at begrænse Alkoholforbruget, trækker de derpaa sigtende Forholdsregler nye med sig, fordi de Elementer i Befolkningen, som har vanskeligt ved at undvære alkoholholdige Drikke, søger paa ukontrollerede eller i hvert Fald ikke saa skarpt kontrollerede Omraader at finde Erstatningsvarer. Der frembyder sig i saa Henseende en rig Arbejdsmark (Spiritus til teknisk, medicinsk og videnskabeligt Brug, som ikke altid kan denatureres, indsmuglet eller hjemmetilvirket Spiritus o. s. v.). Det lykkedes herhjemme ret tidligt at kvæle det ulovlige Udbud ved den i 1928 indstiftede Banderoleordning. Saa vender de paagældende Forbrugere imidlertid blot Opmærksomheden imod andre Drikkevarer. Saaledes har de stærkere Frugtvine i stigende Omfang fundet Anvendelse i berusende Øjemed. Stadig skyder den menneskelige Opfindsomhed nye Skud, og stadig maa Statsmagten kæmpe for at sikre det for Ædrueligheden vundne.

Tilbage af det svenske System som Fordele af blivende Natur staar der nu kun den monopoliserede Import af og en gros-Handel med Spiritus og Vine, som til Forbrugernes Gavn har skabt Fasthed og Orden, og de billige og veldrevne Folkerestauranter, som vel nærmest er bestemt for Arbejderklassen, men som ogsaa søges af mange uden for dennes Rækker. *A/B Vin- & Spritcentralens* daglige Virksomhed berører ikke direkte Forbrugerne, som imidlertid i Göteborgssystemets Udsalgslokaler som paa Restauranterne er i den behagelige Situation at have et meget stort Antal Spirituosa- og Vinmærker at vælge imellem og altid at være sikre paa at faa den til Betegnelsen svarende Vare til en rimelig Pris. *A/B Stockholmssystemets* store Priskatalog omfattede saaledes i 1938 et saa stort Antal Mærker som 796. Heraf tilhørte 129 Bordeauxvinenes Gruppe, 106 de mousserende Vines og 107 Cognacmærkernes. Nu er Antallet under Indflydelse af Vanskelighederne ved at oprettholde Importen gaaet stærkt ned.

Repræsenterer det svenske System et mere gennemtænkt og omhyggelig tilrettelagt Forsøg paa ved forbrugsregulerende Foranstaltningers Hjælp at trænge Alkoholmisbrug tilbage, er det saakaldte danske System, saa enkelt og simpelt som det er, tilsyneladende fuldt saa effektivt. Naar Alkoholforbruget saaledes er sunket stærkere end det svenske, skyldes det dog formentlig, at det vender sig imod gode som imod slette Forbrugerelementer. Ogsaa de første maa under de høje Skatters Tryk nedbringe deres Forbrug. Total-Alkoholforbruget udgjorde i Gennemsnit af Aarene 1911—15 6,5 à 7 Liter ren Alkohol pr. Hoved og i Aarene nærmest før den nuværende Krig 2,5 Liter. Samtidig har Svenskerne Alkoholforbrug bevæget sig fra 4,7 Liter ren Alkohol i Gennemsnit af Perioden 1911—15 til ca. 3,5 Liter i Aarene nærmest før Krigen. I 1940 var i begge Lande Skatterne højere, og Forbruget gik som Følge deraf ned til henholdsvis 2,2 og 2,9 Liter.

Antallet af Anholdelser for Drukkenskab laa i København for ca. 25 Aar siden mellem 8.000 og 10.000 om Aaret. Det var efterhaanden gaaet ned til mellem 5.000 og 6.000 og faldt i 1941 yderligere til 4.200. Det skyldes formentlig overvejende den præventive Virkning af den ved Lov af 1. Maj 1940 gennemførte Skærpelse af Straffebestemmelserne dette Forhold vedrørende, hvorefter berusede næsten undtagelsesløst vil blive idømt Hæfte i 8 eller 14 Dage. Ogsaa den almindelige Prisstigning, som paa dette Omraade forstærkes af Skatteforhøjelserne, spiller dog utvivlsomt ind. Det nye Aar er begyndt særdeles fint, idet Antallet af Anholdelser i Maanederne Januar og Februar kun har udgjort henholdsvis 255 og 172. Lavere Tal har ikke i mange Aar været set, og fortsættes der i samme Spor Resten af Aaret, skulde Helhedstallet for 1942 ikke blive stort over 3.000, hvorved Anholdelseshyppigheden siden Aarene før den forrige Krig er aftaget til mellem $\frac{1}{4}$ og $\frac{1}{5}$. Derved er København rykket Stockholm nær ind paa Livet. Her har Anholdelsestallet altid ligget højere absolut (16.000 à 17.000 i Aarene 1912—13), men Nedgangen har, maalt med Indbyggerantallet, været kraftigere. Det stockholmske Anholdelsestal, som i de senere Aar har udgjort ca. 5.000, modsvarer kun $\frac{1}{6}$ af tidligere Aars.

Antallet af Alkoholsygdomme er i begge Lande gaaet meget stærkt ned. Der optaltes hos os i Aarene 1911—15 ca. 750—800 Tilfælde af Delirium tremens i aarligt Gennemsnit. Nu indtræffer der kun 25—30 om Aaret. Antallet af andre Alkoholsygdomme (Levercirrhosis m. v.) er dog langt fra faldet i samme Forhold.

For Københavns Kommunehospitals Vedkommende er der saaledes kun en Nedgang fra ca. 300 til ca. 250 om Aaret at notere (pr. 10.000 Indbyggere knapt en Halvering). I Stockholm konstateredes der ca. 500 Tilfælde af kronisk Alkoholisme om Aaret i Aarene 1909—13. I de senere Aar har der kun været 30—40.

Selv om Billedet i Sverige som hos os i det store og hele er særdeles pænt (ved Bedømmelsen maa Følgerne af Svingninger i Retspraksis og Politiets Tjenstiver haves i Erindring), er Ædruelighedstilstanden dog i intet af Landene endnu saa god, som den burde være. I Sverige gør ulovlig Handel og Smugbrænderi stadig Fortræd, og Forbrugsvanerne synes dér i endnu højere Grad end her i Landet at være holdt oppe af de konventionelle Hensyns Magt. I Danmark er der endnu altfor stor Bevægelsesfrihed for privat Vindingslyst paa Beværtningslivets Omraade, og Antallet af Smaa-beværtninger er unødigt stort. Vel har vi nu et Par Gange revideret den Beværterlov, som under store Besværligheder kom til Verden i 1912, men stadig synes saavel de Kommissioner, som har forberedt Revisionen, som Regering og Rigsdag, at nære overdrevne Betæneligheder ved at bryde med nedarvede Skikke og Sædvaner. Resultatet heraf er da det lidet rationelle, at vi her i Virkeligheden er blevet staaende i den billige Brændevins Tid. Naar der endnu i Dag blot i de tre Hovedstadskommuner findes tilsammen mellem 1.100 og 1.200 Restauranter og Beværtninger med Ret til Udskænkning af stærke Drikke, er der intet som helst rimeligt Forhold mellem dette store Antal næringsdrivende, som for en væsentlig Del skal søge deres Udkomme ved at sælge alkoholholdige Drikke, og de Afsætningsmuligheder for Spiritus, Vin og Øl, som frembyder sig under de nuværende Beskatnings- og Prisforhold. Der findes utvivlsomt blandt de smaa Værtshuse mange, som er gode og vel-drevne, og som ogsaa har deres Mission (f. Eks. i Frokosttiden for udendørsarbejdende), men der er unægteligt ogsaa altfor mange som søger at tilkæmpe sig en Eksistens ved under markskrigerske Former at lokke navnlig unge til sig i Aftentimerne, naar der bydes paa Musik, Dans og Artister. Københavns Politi forsyner altfor beredvilligt Smaabeværtere med dertil ganske uegnede Lokaler med Tilladelser til at etablere Forlystelses-Etablissementer en miniature. Taler ikke baade ordensmæssige og ædruelighedsmæssige Synspunkter for at henlægge alle Samfundsklassers Forlystelsesliv til store, velindrettede og smukt udstyrede Lokaler?

Beklageligvis rummer den sidste Udgave af Beværterloven (Lov

af 15. Marts 1939) ikke en eneste ny Idé. Det skyldes formentlig hovedsagelig Alkoholkommissionen af 1934, som udførte Forarbejdet, og som har følt sig altfor bundet af det bestaaende. Loven vilde maaske endda set fra et socialt Standpunkt være brugbar, hvis Politiet blot vilde gennemføre den i social Aand. Maaske gør Politiet sig ogsaa Anstrengelser herfor, men igen virker Hensynet til Fortiden, som altid føres i Marken, hemmende. Det vilde være langt bedre, hvis Lovgivningsmagten i højere Grad havde taget sine Beslutninger i Stedet for at overlade det til Politi eller Kommunalbestyrelse at gøre dette eller hint. Hvorfor indeholder Loven f. Eks. ikke i første Række for Beværternes, Tjenernes og Musikernes egen Skyld et ubetinget Forbud imod at drikke med Gæsterne i Beværtningslokalerne (jfr. Dødeligheds- og Sygelighedserfaringer for disse Klassers Vedkommende)? For de ordentlige vil det kun være behageligt at kunne henvise til en saadan Forbudsbestemmelse, og de mindre ordentlige skulde dog ikke gerne have Adgang til at paavirke Gæsterne i forbrugsanimerende Retning.

Atter og atter har vi i Løbet af den 25 Aars-Periode, som skal bedømmes, forhøjet Alkoholbeskatningen. Vore Finansministre, som ellers har lagt et saa rigt Initiativ for Dagen, har vist en umaadelig ringe Evne til at variere Themaet. Naar der skulde tilvejebringes forøgede Statsindtægter, har Spiritus, Øl og Tobak stadig maattet holde for, skønt der kunde have været gode Grunde til f. Eks. at forhøje Kaffebeskatningen langt stærkere, end det er sket. Der er ogsaa gennemgaaende fulgt en altfor summarisk Fremgangsmaade. Spiritusbeskatningen forekommer saaledes at være lidet rationelt bygget, eftersom det dog ikke alene kommer an paa den beskattede Vares Alkoholindhold, men ogsaa paa dens Plads i Forbruget. Lovgivningsmagten kunde have vist de mindre-bemidlede Befolkningslag et rimeligt Hensyn ved at modificere Skatten for de gængse Brændevins- og Akvavitsorters Vedkommende, som det er sket baade i Norge og Sverige, og muligvis til Gengæld lægge en lidt højere Skat paa danske og fremmede Likører og iøvrigt paa andre Sorter udenlandske Spirituosa. De kraftige Forhøjelser af Ølbeskatningen har ført til det i social Henseende i og for sig ganske upaakrævede Resultat, at de almindelige Ølsorter er ved at glide ud af Hjemmenes Forbrug, fordi Prisen er blevet saa høj, at kun et Faatal kan tillade sig at købe Varen. Paa dette Omraade er Lovgivningsmagten gaaet for haardhændet frem. Til Gengæld har den været mærkværdig lemfældig over for

Frugtvinene, hvis alkoholstærkere Sorter som foran anført i høj Grad efterspørges af drikfældige.

Her er vi ved Gennemgangen af det danske Systems Fordele og Mangler naaet til det centrale. Uanset de udmærkede Virkninger, som vi alle er glade for, og som alle ønsker at fastholde, er der i Virkeligheden set med »systematiske Øjne« udelukkende Tale om en Fordyrelsesproces for Drikkevarer. Den rammer med stor Sikkerhed alle de almindelige Forbrugere, som ikke har blot nærmet sig til Misbrug, men den er ikke nær saa paalidelig, hvor det gælder de drikfældige eller letsindige. Den, som kan skaffe Penge, kan uforknyt tumle sig inden for vor liberale Beværterlovs Rammer. Resultatet heraf bliver let det paradoksale, at Prisforhøjelserne blot gør Følgerne af hans Udskejelser endnu ubehageligere for Kone og Børn, fordi der nu medgaar langt større Beløb til Værtshuslivet. Hvor smuk Bevægelsen i Antallet af Drukenskabs-Anholdelser end er, maa det ikke overses, at vi her har at gøre med et ganske udvendigt Maal for Alkoholforbrugets samfundsskadelige Virkninger. Kun undtagelsesvis faar Politiet Lejlighed til at beskæftige sig med de »store Forbrugere«. Mangfoldige kan Uge efter Uge sætte Hovedparten af den indtjente Løn over Styr paa Værtshuse uden nogensinde at havne i Politiets Detentionslokaler.

Saa mangler vi ogsaa tilstrækkelig virksomme Lovbestemmelser om det helbredende Arbejde, som i Sverige er organiseret paa fortræffelig Maade, og som har ført mangfoldige drikfældige tilbage til Samfundslivet. Ganske vist rummer Loven om social Forsorg nu et Alkoholist-Kapitel (Nr. 26, §§ 315—17), som giver de sociale Udvalg en vis Bemyndigelse til efter Omstændighederne at tvangsindlægge Drankere paa en Helbredelsesanstalt, henholdsvis bekoste Udgifterne ved en efter Drankerens egen Anmodning sket Indlæggelse. Meget tyder imidlertid paa, at de Muligheder, som her staaer til Raadighed, ikke udnyttes grundigt, og forøvrigt er det vistnok tvivlsomt, om de Alkoholisthjem, som for Tiden forefindes, magter Opgaven? Med Rette eller Urette har deres Virksomhed i hvert Fald fornylig været Genstand for Kritik i Dagspressen. De private Kredse, som bærer Hovedbyrden, vil formentlig hævde, at de ikke har fundet tilstrækkelig stor Støtte fra det offentlige Side, og at de vil hilse en kraftigere og bedre Indsats fra Statens Side velkommen.

Atter her beskæftiger vi os imidlertid kun med de grovere Udslag af Alkoholmisbrug, og det vilde dog være at foretrække, om

vi overensstemmende med hævdvundne Synspunkter kunde forebygge i Stedet for at helbrede. Med Henblik herpaa burde der sikkert etableres et nøje Samarbejde mellem Politi, Domstole og Socialkontorer. Dr. *Bratt* raillerer i et andet af sine Skrifter fra den første Tid over den »Rekord i Enfold og Vanvid«, som Domstolsbehandlingen af berusede i hans Øjne var. Han skildrer den summariske Fremgangsmaade som fulgtes, og som vistnok fremdeles benyttes. Der gøres intet som helst for at prøve paa at standse den indledede Bevægelse ned ad Skraaplanet. Den svenske »Nykterhetsnämnd«-Institution vil det vistnok blive for vidtløftigt at overføre til dansk Grund, hvor fortrinlig den end er, men skulde det ikke kunne lade sig gøre regelmæssigt at give et Ædruelighedskontor, som indføres i vor sociale Lovgivnings omfattende Administration, Underretning i hvert Fald i Gentagelsestilfælde? Skulde det ikke være muligt derved i Tide at gribe ind for at hindre fornyede Udskejelser? Det vil maaske i mange Tilfælde være haabløst, men i andre kan dog Udsigten til Tvangsindlæggelse virke skræmmende.

Vel er vi naaet langt i Retning af at trænge Alkoholmisbrug tilbage, men det vil være en Misforstaaelse at tro, at der ikke er mere at udrette. Lad os derfor som Optakt til den danske Spiritusordnings nye 25 Aars-Periode genoplive Alkoholkommissionen af 1934, som tilsyneladende helt har indstillet Virksomheden. Hvis dens Medlemstal skæres ned til højst $\frac{1}{3}$ af det nuværende, og den iøvrigt faar Adgang til overalt, hvor der er Brug for det, at appellere til særlig Sagkundskab, skulde det vel ikke være uoverkommeligt forholdsvis hurtigt at finde Udveje til at afhjælpe de ingenlunde ubetydelige Mangler, som de første 25 Aars Værk alligevel har, hvor tilfredsstillende dets ydre Resultater end kan synes os at være.
